

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

PROGRAM POTPORE ZA PROIZVOĐAČE ŠEĆERNE REPE
ZA 2022. GODINU

Zagreb, travanj 2022. godine

1. UVOD

Proizvodnja šećerne repe ima dugu tradiciju i veliki značaj u poljoprivrednoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj.

Ulaskom u Europsku uniju, Republika Hrvatska ušla je u sustav proizvodnih ograničenja u sektoru šećera. Pristupnim je ugovorom utvrđena nacionalna proizvodna kvota za proizvodnju šećera koja je bila za oko 35% niža od ukupne proizvodnje šećera u trogodišnjem razdoblju prije ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Istodobno s primjenom sustava proizvodnih ograničenja započinje i trend smanjenja površina zasijanih šećernom repom.

Sustav proizvodnih ograničenja u sektoru šećera bio je u primjeni do 30. rujna 2017. godine, ali se trend smanjenja površina zasijanih šećernom repom nastavio, da bi u tržišnoj 2019./2020. godini proizvodnja šećera iz šećerne repe dosegla najniže brojke, dok je najniža razina zasijanih površina zabilježena dvije godine poslije u 2021./2022. tržišnoj godini.

Glavni razlog smanjenja proizvodnje leži u padu cijena šećera na europskom tržištu zbog ukidanja ograničenja proizvodnje, što je dovelo i do najvećeg poremećaja na tržištu šećera u povijesti, kako u Europskoj uniji tako i u Republici Hrvatskoj. Ovaj se poremećaj najbolje može opisati činjenicom da su cijene šećera na europskom tržištu 45 mjeseci u nizu bile ispod referentne cijene od 404 eura/t, do kolovoza 2021. godine (izvor: Europska Komisija, zadnji dostupni podaci za prosinac 2021. godine). Ta referentna cijena označava donji prag rentabilnosti industrije koji se može koristiti za aktivaciju neke od mjera javnih intervencija kojih međutim nije bilo.

Rezultat je pad interesa proizvođača za sjetvu šećerne repe, na što utječu i otkupne cijene koje mogu ponuditi domaći proizvođači šećera, pa se proizvođači okreću proizvodnji manje zahtjevnih kultura. Taj je trend u Republici Hrvatskoj doveo do manjka sirovine za rad dosadašnjih prerađivačkih kapaciteta, kumuliranja gubitaka i nužne odluke o restrukturiranju industrije šećera u cilju opstanka proizvodnje šećerne repe i šećera.

Poteškoće s kojima su se suočili proizvođači šećerne repe dodatno su pojačane u razdoblju trajanja pandemije virusa COVID-19, što je negativno utjecalo na kretanje sjetvenih površina u zadnje dvije godine, 2020. i 2021. godini. Naime, premda je pandemija snažno pogodila gotovo sve sektore gospodarstva, pa tako i poljoprivredu, u slučaju korištenja ratarskih poljoprivrednih površina u Republici Hrvatskoj, najveći negativni utjecaj pandemije očituje se u snažnom smanjenju sjetvenih površina pod šećernom repom.

Poznato je da ulaganja po jedinici raspoložive ratarske površine u slučaju sjetve šećerne repe značajno nadmašuju sve ostale ratarske kulture. U uvjetima globalne krize i pada agregatne potražnje izazvane pandemijom, poljoprivrednici nastoje što više minimalizirati rizik, smanjujući u plodoredu udio kultura kao što je šećerna repa koje nose veći rizik i neizvjesnost u pogledu prihoda, jer zahtijevaju veća ulaganja, te puno više agrotehničkih radnji. Na taj način, kao izravna i neizravna posljedica ove pandemije, dolazi do snažnog pada sjetvenih površina u obje godine pandemije 2020. i 2021. godini čiji je prosjek svega 10.230 hektara.

Pad sjetvenih površina u dvije godine pandemije u Republici Hrvatskoj u relativnim je pokazateljima uvjerljivo najveći u Europskoj uniji u usporedbi s prethodnim trogodišnjim razdobljem prije pandemije (2017.-2019.). Prosječni pad površina u Republici Hrvatskoj u tom razdoblju je čak 32%, što je četiri puta više od europskog prosjeka (-8%). Nakon Republike

Hrvatske, najveći pad površina je zabilježen u susjednoj Italiji (-18%), potom Španjolskoj (-17%), te nakon toga u Francuskoj, Rumunjskoj i Mađarskoj (u svim navedenim državama pad sjetvenih površina je 14%).

Na području Europske unije ne postoji tržište šećerne repe, nego samo tržište šećera. Stoga je proizvodnja šećerne repe iznimno važna jer je vezana uz domaće preradbene kapacitete i ne može se plasirati na otvorenom tržištu za razliku od drugih ratarskih kultura, koje je moguće skladištiti i plasirati na tržište većem broju otkuplivača, uključivo za izvoz.

Stoga postoji bojazan mogućeg potpunog prestanka proizvodnje šećerne repe i zatvaranja jedine preostale aktivne šećerane za preradu šećerne repe, što bi imalo dalekosežne posljedice na zaposlenost u manje razvijenim ruralnim područjima Slavonije i Baranje gdje se odvija najveći dio proizvodnje šećerne repe i ukupna prerada. Zaključno s tržišnom godinom 2019./2020., šećerna repa se prerađivala u tri proizvodna pogona, godinu nakon toga u dvije šećerane, a od 2021. godine sva se šećerna repa prerađuje u jednom proizvodnom pogonu u Republici Hrvatskoj.

Obzirom da je dugi niz godina šećer jedan od najvažnijih izvoznih poljoprivrednih proizvoda Republike Hrvatske, bez vlastite proizvodnje, došlo bi do veće ovisnosti o uvozu i rasta cijena šećera u maloprodaji, što potvrđuju primjeri zemalja u kojima se dogodio takav scenarij.

Stoga je cilj potpore za proizvođače šećerne repe zadržati i povećati interes proizvođača za daljnjom proizvodnjom šećerne repe, što je značajno ne samo zbog zadržavanja proizvodnje šećerne repe i opstojnosti industrije šećera već jednako tako i zbog šireg plodoreda i održavanja plodnosti poljoprivrednog zemljišta u čemu je šećerna repa nezamjenjiva kultura.

2. PRAVNA OSNOVA

Program potpore za proizvođače šećerne repe za 2022. godinu (u daljnjem tekstu: Program) donosi se na temelju članka 39. Zakona o poljoprivredi („Narodne novine“, broj 118/18, 42/20, 127/20 - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 52/21).

Potpore iz ovoga Programa dodjeljuje se u skladu s Uredbom Komisije (EU) br. 1408/2013 od 18. prosinca 2013. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na potpore de minimis u poljoprivrednom sektoru (SL L 352, 24. prosinca 2013.) kako je izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2019/316 od 21. veljače 2019. o izmjeni Uredbe (EU) br. 1408/2013 o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na potpore de minimis u poljoprivrednom sektoru (SL L 511, 22. veljače 2019.).

3. TRAJANJE PROGRAMA

Program se provodi u 2022. i 2023. godini.

4. STANJE I CILJ PROGRAMA

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (dalje u tekstu: Agencija za plaćanja), 475 proizvođača je podnijelo zahtjev za proizvodno vezanu potporu i proizvodilo šećernu repu u 2021. godini na površini od 10.065 ha.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, površine zasijane šećernom repom značajnije su se počele smanjivati od 2017. godine pa nadalje. Najviše šećerne repe je bilo zasijano u 2014. godini na površini od 21.900 ha, da bi već u 2015. godini, kada je nastupila prva veća kriza u sektoru šećera, površine bile daleko manje te iznosile 13.833 ha. U 2020. godini površine zasijane šećernom repom iznose tek 10.458 ha što u odnosu na 2017. godinu kada su ukinute proizvodne kvote predstavlja smanjenje proizvodnih površina od 49%. Kako je istaknuto u uvodu, pad sjetvenih površina u Republici Hrvatskoj u relativnim je pokazateljima najveći u usporedbi sa svim ostalim članicama Europske unije, što je posebno izraženo tijekom razdoblja pandemije COVID-19.

Početak druge godine pandemije obilježen je između ostalog i enormnim porastom burzovnih cijena pojedinih ratarskih kultura kao što su kukuruz, soja i druge uljarice, što je posebno negativan učinak imalo na stočarstvo i stočarsku proizvodnju. Međutim, kako je riječ o ratarskim kulturama čije povećanje u sjetvi izravno negativno utječe na pad interesa proizvođača za sjetvom šećerne repe, takav se razvoj događaja na globalnom tržištu dodatno negativno odrazio na stanje proizvodnje šećerne repe u Republici Hrvatskoj.

Poljoprivrednici su se zbog većih rizika u proizvodnji i manjih usporedivih prihoda na angažirani rad sve češće tijekom pandemije odlučivali na izbacivanje šećerne repe iz plodoreda, premda to s agronomskog stajališta nije opravdano. Naime, tijekom pandemije i ograničenih mogućnosti izlazaka poljoprivrednika na polje, šećerna repa kao ratarska kultura ima poseban hendikep jer se u cilju očuvanja usjeva i osiguranja zadovoljavajućih prinosa, nekoliko puta više mora izlaziti na polje, nego u slučaju drugih ratarskih kultura.

Za uzgoj šećerne repe, u prosjeku je, s obzirom na agro-klimatološka obilježja u Republici Hrvatskoj i posebno nužnost pojačane zaštite usjeva, potrebno dvostruko više agrotehničkih operacija nego za pšenicu, kukuruz, soju, uljanu repicu, suncokret i ječam. U pogledu ukupno angažiranog rada ljudi i strojeva na uzgoju šećerne repe izraženo u satima rada po jedinici površine, potrebno je od tri do pet puta više sati rada, a u pogledu ukupnih jediničnih troškova inputa (mineralna gnojiva, zaštitna sredstva i sjeme) u prosjeku tri puta više ulaganja.

S druge strane, šećerna repa je u agro-ekološkom i agro-ekonomskom pogledu u rangu najvrjednijih kultura, posebice u pogledu okolišne održivosti. Najveća učinkovitost je u pogledu korištenja poljoprivrednog zemljišta te ima izrazito veliko značenje za plodored, smanjenje emisija CO₂ i važnu ulogu u vezivanju ugljika u tlo preko povrata organske mase.

Provedbom ovoga Programa osigurava se dodatna stabilnost i kontinuitet proizvodnje povećanim intenzitetom potpore za proizvođače, te ublažavaju negativni učinci opisanih trendova na prihode i likvidnost uzgajivača šećerne repe, posebice onih najranjivijih iz skupine manjih i srednje velikih gospodarstava.

Stoga je cilj ovoga Programa zadržati interes proizvođača za proizvodnju šećerne repe i smanjiti negativni trend u sektoru šećera u Republici Hrvatskoj, kako bi se uzgoj šećerne repe zadržao na poljoprivrednim površinama i osigurao rad postojećih preradbenih kapaciteta u Republici Hrvatskoj i osigurala stabilnost opskrbe u prehrambenom lancu.

Logistički i operativno-tehnički te financijski razlozi, upućuju na veliku međuovisnost dostupne, kvalitetne i cjenovno prihvatljive sirovine za potrebe prerađivačke industrije.

5. KORISNICI POTPORE

Prihvatljivi korisnici potpore iz ovoga Programa su proizvođači šećerne repe koji su:

- upisani u Upisnik poljoprivrednika;
- podnijeli zahtjev za potporu iz ovoga Programa;
- podnijeli zahtjev i ostvaruju pravo na proizvodno vezanu potporu za šećernu repu.

6. OBVEZE KORISNIKA POTPORE

Korisnici potpore dužni su:

- u 2022. godini plodoredom na svom gospodarstvu osigurati sjetvu šećerne repe;
- isporučiti šećernu repu u preradbeni lanac s namjenom proizvodnje šećera.

7. PRORAČUN ZA PROVEDBU PROGRAMA

Za provedbu ovoga Programa sredstva su osigurana u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2022. godinu i projekcijama za 2023. i 2024. godinu u iznosu od 12.000.000,00 kuna, u okviru razdjela 060 Ministarstva poljoprivrede.

Potpore u skladu s ovim Programom u iznosu od ukupno 6.000.000,00 kuna biti će isplaćena u 2022. godini, dok će na preostali iznos korisnici potpore ostvariti pravo u 2023. godini.

8. IZNOS POTPORE

Raspored nominalnog jediničnog iznosa potpore u odnosu na veličinu gospodarstva u pogledu zasijanih površina pod šećernom repom prikazan je u tablici u nastavku.

Tablica: **Raspored nominalnog jediničnog iznosa potpore**

Razvrstavanje poljoprivrednih gospodarstava s obzirom na površinu pod šećernom repom	Iznos potpore za površine pod šećernom repom u pripadajućem razredu, kn/ha
1) do 40,00 ha	4.000
2) od 40,01 do 200,00 ha*	2.500
3) više od 200,00 ha**	1.000
*obračun potpore se obavlja degresivno prema pripadajućim površinama u razredima 1. i 2.	

**obračun potpore se obavlja degresivno prema pripadajućim površinama u razredima 1. - 3.

Korisnici potpore iz ovoga Programa, u godini sjetve šećerne repe i podnošenja zahtjeva za potporu iz ovoga Programa ostvaruju pravo na avansnu isplatu potpore vezano uz pripadajuće hektare šećerne repe prijavljene za proizvodno vezanu potporu uz primjenu nominalnog jediničnog iznosa potpore iz Tablice: **Raspored nominalnog jediničnog iznosa potpore**, a do ukupno najviše 6.000.000,00 kuna.

U slučaju kada taj iznos premašuje utvrđeni iznos od 6.000.000,00 kuna, provodi se proporcionalno smanjenje pripadajućeg iznosa potpore za sve korisnike do razine raspoloživih 6.000.000,00 kuna.

Preostali iznos od 6.000.000,00 kuna isplatit će se po utvrđivanju prava na proizvodno vezanu potporu za šećernu repu, u skladu s važećim okvirom za de minimis potpore.

9. PROVEDBA PROGRAMA

Provedba ovoga Programa propisat će se Pravilnikom, a provodit će ga Agencija za plaćanja.